

Rapport fra reisen til Donetsk - Mai 2018

I februar 2018 dro jeg for første gang til Folkerepublikken Donetsk. Formålet var i hovedsak å få se situasjonen i landet med egne øyne. Jeg hadde ingen forstillinger om hva som ventet meg, og jeg hadde aldri tidligere vært i et krigsområde. Reisen vår var godt organisert, og vi fikk muligheten til å snakke med mange ulike mennesker. Vi møtte privatpersoner, soldater og beboere ved frontlinjen, vi besøkte et barnehjem og hadde samtaler med både utenriksministeren, finansministeren og presidenten selv, Aleksander Zakharchenko.

Link til en tidligere artikkel: <http://www.hannenabintuherland.com/europe/interview-with-the-founder-of-people-diplomacy-norway-hendrik-weber-on-his-visit-to-donetsk-we-the-people-want-to-hear-their-story/>

Vi fikk høre mange triste historier fra hverdagen til mennesker som lever i et krigsområde. Til tross for republikkens vanskelige situasjon, hadde de allerede klart å bygge opp en egen stat. Alt fungerte tilnærmet normalt, som i en «vanlig» rettsstat. Kommuneansatte måkte snø og saltet veiene, og butikkene var fulle av mat og andre varer, selv om prisene på mange produkter var forholdsmessig høye. Folkerepublikken hadde laget sine egne pass og bilnumre og bygget opp et skattesystem. Mange av firmaene som var blitt ødelagt av den ukrainske hærens luft- og rakettangrep under krigen i 2014 og 2015, var bygget opp igjen, og folk jobbet som vanlig.

Selvfølgelig etterlater møte med vanlige folk, elever, lærere eller ansatte på et barnehjem store inntrykk, og vi fikk et innsyn i deres hverdag. Det som irriterte meg mest, var at jeg ikke visste noe om situasjonen i Donbass via norsk presse. Krigen i Donbass er et tema det verken snakkes eller skrives om i norske media. Vår erfaring var at alle på Maidanplassen var mot korrupsjon og ønsket mer demokrati.

Etter at jeg kom tilbake til Norge i slutten av februar, bestemte vi i Folkediplomati Norge oss for å samle inn penger for å støtte noen av disse menneskene jeg hadde møtt. Ideen var å reise ned igjen for å dele ut penger og varer. Planen var å kjøpe flest mulig av disse varene i Donetsk eller området rundt for å støtte deres økonomi, for deretter å levere alt selv for å beholde etthundre prosent kontroll over hele prosessen.

I løpet av mars og april samlet vi inn ca. 30.000 kr., og i mai reise jeg igjen til Donetsk for å dele ut pengestøtte og handle nødvendige produkter til å dele ut.

Jeg reiste sammen med Artem (uttalt: Artjom) som er koordinator for prosjektet Folkediplomati i Russland. Han er medlem av motorsykkellklubben Nattulvene, og vi hadde bedt klubbkameratene hans i Donetsk om å organisere reisen vår. Fra Moskva tok vi fly til Rostov na Donu som ligger ca. 200 km sørvest fra Donetsk på russisk territorium. Vi ble kjørt over grensen og ankom hotellet vårt i Donetsk kl. 06.00 neste morgen. Allerede kl. 10.00 ble vi hentet av sjefen for motorsykkellklubben i Donetsk, som også heter Artem, sammen med hans kone Mascha. Begge hadde i forkant snakket med flere barnehjem og bedt om konkrete lister med gjenstander de hadde behov for.

Rundt kl. 11.00 kjørte vi til sentrum av Donetsk, der vi i to sportsbutikker kjøpte en del sportssko, flere fotballer og minst 18 t-skjorter og bukser i forskjellige størrelser. Totalt betalte vi ca. 34.000 rubler og forlot Donetsk i retning Gorlovka, hvor vi skulle møte kommuneadministrasjonen før vi skulle kjøre videre til det første barnehjemmet. Gorlovka ligger 50 km nord for Donetsk. Motorveien E50, den korteste forbindelsen mellom Donetsk og Gorlovka, er sperret av flere såkalte «blokkpost», som er bevoktete sperringer der veien i en nødsituasjon kan sperres mot tanks og andre kjøretøy. Bare med de riktige papirene er det mulig å kjøre videre.

Gorlovka med sine 250.000 innbyggere (tall fra 2013) ligger, i motsetning til Donetsk, veldig nær frontlinjen. Bosetningene rundt blir beskyttet hver natt, og siden mai måned tidvis også om dagen. På kommunehuset møtte vi de to guvernørene Victoria og Irina sammen med Julija, tanten til den blinde gutten som vi allerede hadde møtt i februar. Gutten og faren hans var akkurat i Moskva for en operasjon. Gutten vokser og trenger stadig nye proteser og tilpasninger.

Noen av de innsamlede pengene var øremerket denne gutten og faren hans for å hjelpe til med kostnader i forbindelse med farens reise til Moskva når gutten må opereres. Julija fikk penger av oss, og hun lovte å sende bilde og e-post når gutten og faren hans hadde kommet tilbake til Folkerepublikken Donetsk. Mens vi snakket om guttens situasjon, begynte Julija flere ganger å gråte.

Av de to guvernørene fikk vi en oppdatering på den aktuelle situasjonen i Gorlovka, og jeg spurte om det var mulig å besøke et hus som nylig var truffet av granatangrep. Sammen med Irina og sjåføren hennes kjørte vi til et boligområde tilsluttet Gagaringruvene i utkanten av Gorlovka, et område med 1 og 2 etasjers eneboliger i et boligstrøk med noen få, men koselige gater.

Vi kjørte til to forskjellige hus der vi stoppet for å inspiserte skadene, som allerede var provisorisk reparert eller dekket til med presenninger.

Ved det andre huset, der familiefaren var blitt hardt skadd i granatangrepet noe dager tidligere, samlet det seg etter kort tid flere naboer på gaten som lurte på hvem vi var og hva vi ville. Tre eldre damer begynte å fortelle om hvordan situasjonen var, og vi stilte mange spørsmål angående deres familie, deres syn på Ukraina, som nå har blitt til en fiende, og om forhold rundt strøm-, vann- og gassforsyning etter angrepene. Kommunen gjør alt den kan for å rette opp vann- og strømforsyning så fort som mulig, og det tar som oftest bare noen få timer etter et angrep før det igjen er i orden.

De samme kvinnene fortalte oss at de av sikkerhetshensyn måtte overnatte i kjellerne sine, men at én av dem ikke hadde en kjeller med nok romhøyde. Hun måtte derfor ligge i første etasje og håpe at ingenting skjedde. Hun fortalte at hennes heldigvis jobber nattskift, slik var han i hvert fall er trygg om natten. Mens hun fortalte dette, trillet tårene nedover kinnet hennes.

Barneskolen i området jobber som vanlig hver dag, og selv under granatangrep holdes skolen åpen. Når man ser utover de fint opparbeidede grønnsakhagene og blomsterbedene i nabolaget, med solskinn og fuglekvitter, kunne man tenke at dette var et fredelig område. Guvernør Irina fortalte at både kommunen og innbyggerne legger stor vekt på at alt er ryddig og stelt. Det er deres måte å trosse krigen og ødeleggelsene på.

Etter besøket i bosettingen ved Gagaringruvne, kjørte vi videre til et barnehjem i Gorlovka. Der delte vi ut sko, sportstøy, fotballer og en del fargestifter som jeg hadde tatt med fra Norge.

Barnehjemmet tar ikke bare opp foreldreløse, men også barn fra rusavhengige foreldre. Gleden hos barna var stor, og de litt eldre guttene var imponert over at medlemmer av motorsykelklubben Nattulvene besøkte dem. Vi spilte en fotballkamp sammen med barna, før vi snakket med barnehjemmets ledelse om deres situasjon i hverdagen og om de største utfordringene.

Etter besøket på barnehjemmet kjørte vi tilbake til Donetsk, der vi hadde en avtale med den 25 år gamle alenemoren Tanja og hennes 2,5 år gamle datter. Hun bodde egentlig i landsbyen Saitsevo, men det hadde blitt for farlig. For å komme så langt vekk fra frontlinjen som mulig, hadde hun derfor leid en liten leilighet i Donetsk. Hennes 42 år

gamle mor var også til stede. Hun hadde mistet mannen sin under et granatangrep bare dager før.

Vi besøkte denne familien fordi en venn av meg på Facebook har kontakt med henne, og hadde sendt med noen presanger og penger som jeg skulle overlevere til Tanja.

Etter det reiste vi tilbake til hotellet hvor vi spiste kvelds. Selv om hotellet ikke er dyrt i forhold til norsk standard, var det allikevel en merkelig følelse og sitte på et veldig luksuriøst hotell, samtidig som vi visste at bare få kilometer unna lever familier i kjelleren i frykt for granater.

Neste dag startet med en tur til et marked der vi handlet i en butikk for kontorrekvisita. Mascha hadde forberedt en liste med det hun skulle ha, og fire butikkansatte var opptatt med å gjøre alt for å få denne «storkunden» fornøyd. For til sammen ca. 20.000 rubler kjøpte vi fargestifter, tegnebøker og limestifter, men også kopipapir og kulepenn. Deretter var vi i en annen butikk der vi handlet hygieneartikler som tannbørster, tannkrem, såpe og sjampo, samt vaskemiddel og andre rengjøringsprodukter. Når man sammenligner prisene med norske, lønner det seg ikke å ta med varer fra Norge. Butikkene har alt som trengs og godt utvalg, og varene holder bra kvalitet. For beboerne i Donbass er prisene rett nok relativt høye, men for oss var avgjørelsen å kjøpe alt i Donetsk riktig.

For å «kvitte oss» med litt mer rubler, besluttet vi å også oppfylle et litt uvanlig ønske om en bensindrevet kantklipper. Denne kjøpte vi for 5500 rubler i en butikk for maskiner. Kantklipperen var på ønskelisten til et dagsenter for barn med psykiske lidelser som har en stor hage.

Rundt kl. 14.00 besøkte vi et barnehjem med 36 delvis funksjonshemmede barn i utkanten av Donetsk. Akkurat denne dagen var barna på tur til en park i nærheten, slik at vi bare fikk snakket med lederen av barnehjemmet og datteren hennes. Etter en omvisning på huset og overlevering av gavene, lovet hun at hun skulle sende oss et bilde med alle barna og gavene når de kom tilbake. Dagen etterpå fikk vi bildet via Whats App.

Fra dette barnehjemmet kjørte vi videre til byen Makijevka, som ligger litt øst for Donetsk. Her hadde vi en avtale med et privatdrevet barnehjem som ikke mottar noe

statlig pengestøtte. Underveis hadde vi følge av flere medlemmer av Nattulvene, som stilte mannsterke under besøket.

Ekteparet som driver hjemmet sammen med flere frivillige ansatte kan bare drive fordi de eier huset og innredningen, og hjelperne jobber gratis.

Mottakelsen var veldig hyggelig. Alle hadde kommet ut av huset og vinket når vi kom langs gaten. Flere av ungene med Down Syndrom var veldig imponert over de store motorsyklene og mennene med delvis langt skjegg eller motorsykelklær.

Ekteparet som driver hjemmet har mottatt mange utmerkelse fra regjeringen, men det mangler penger overalt. Hun sa til meg at hun av og til lurte på om hun er helt riktig i hodet, siden hun driver et barnehjem for fremmede barn på egen bekostning.

Etter omvisning og overlevering av presangene, som ble tatt imot med stor glede, ble vi bedt om å drikke en liten konjakk sammen med de ansatte. Siden man ikke kan avslå en slik invitasjon, ba jeg om å få en liten konjakk. Ønsket mitt gikk nok under i bråket av alle som snakket med hverandre, og én konjakk ble til fire.

På spørsmål om hva barnehjemmet har mest bruk for, og hva som mangler, fikk jeg til svar at de mangler en bil eller en liten buss til å reise på tur med ungene, eller til å handle i butikkene. Dette hadde gjort livet mye enklere for de ansatte og hjelperne, som alle jobber gratis.

Også her hørte vi ønsket om å videreformidle informasjon om krigen i Donbass til Europa. Befolkningen i Donbass vet veldig godt at våre vestlige media ikke informerer skikkelig, og at eventuell informasjon er veldig ensidig.

Vi tok med de beste ønsker farvel, og reiste tilbake til hotellet i Donetsk kl. 19.00. Der spiste vi middag mens vi diskuterte de forskjellige opplevelsene fra dagen.

Tidlig neste morgen, kl. 06.00, hadde vi en avtale med president Aleksander Zakharchenko. Han besøkte oss på hotellet sammen med rådgiveren sin og flere livvakter. Han hilste vennskapelig på oss og slo seg ned i sofaen i baren. I et ca. 1,5 timers langt møte, mens vi drakk kaffe, forklarte han den vanskelige og anspente situasjonen folkerepublikken befinner seg i. Hver dag skjer det nye provokasjoner og angrep fra den ukrainske hæren, og situasjonen kan til enhver tid forandre seg. Til tross for at han var tydelig anspent, var han overbevist om at hæren i Folkerepublikken Donetsk kan slå tilbake et angrep på sitt territorium. Vi snakket også om det kommende presidentvalget, og om kandidatene som står til valg.

Videre diskuterte vi at en norsk avis ønsker et intervju med ham. Han var innforstått med dette, men under visse betingelser. Han ønsker at intervjuet blir filmet, også av en tredje part, som kan gripe inn dersom avisen bare publiserer deler som passer dem. En annen betingelse var at Artem og jeg skulle være tilstede under intervjuet, for å kunne følge med hva som blir publisert etterpå.

På slutten av møtet tok jeg et bilde sammen med ham, og han ønsket oss lykke til med reisen vår og på snarlig gjensyn.

Kl. 09.00 besøkte vi et dagsenter for barn med psykiske og fysiske lidelser. Barn som bor i byen kan komme til dagsenteret for å få behandling, både med og uten sine foreldre. Senteret blir finansiert av Folkerepublikken Donetsk, og de 10 ansatte er alle fagutdannet innen helse og psykologi. I forskjellige rom behandles alt fra psykiske lidelser forårsaket av krigen, til motoriske ferdigheter til funksjonshemmede barn. På et rom fikk vi se bilder som barna mellom 3 og 7 år hadde tegnet for å bearbeide krigshendelsene de hadde opplevd.

Utstyret og innredningen var gammelt, men i god og brukbart tilstand. Som på alle andre steder manglet det penger til den daglige driften, noe som gjør at f.eks. papirark må brukes på begge sider.

Lederen og nestlederen av dagsenteret viste stolt fram bussen de hadde fått i gave fra flere bedrifter i Donetsk. Bussen var utstyrt med en rampe og muligheter for å feste rullestoler, og blir brukt til utflukter og dagsturer i tillegg til syketransport.

Her leverte vi kantklipperen vi hadde kjøpt dagen før. Senteret hadde en veldig stor hage med mange interessante, selvlagde sittebenker og gjenstander, som for eksempel en to meter høy palme lagd av tomflasker. En vaktmester stelte hagen og var veldig glad for presangen som skulle hjelpe han med vedlikeholdet.

På spørsmål om situasjonen var bedre nå eller under ukrainsk styre, svarte lederen at den økonomiske situasjonen var omtrent den samme, men at hun var glad at hun levde nå i DNR og ikke i Ukraina.

Fra dette senteret kjørte vi videre til Lugansk, hvor vi var invitert av avdelingen til Nattulvene. På veien kunne jeg få en bedre oversikt over Donbass' store områder, med kullgruver og stålindustri som bygges opp igjen. Gruvene er i full drift, men man kjører gjennom mange landsbyer som er helt eller delvis ødelagt og bærer preg av harde kamper i 2014 og 2015. Mange av husene er forlatt og ødelagte, mens andre er

restaurert og bygget opp igjen. Langs veien stoppet vi ved flere av de mange minnesmerkene og korsene som er satt opp til minne om dem som mistet livet, enten i kamp eller som sivile ofre ...

Alle vi har snakket med på reisene våre, er triste fordi de føler seg forlatt av verdenssamfunnet. De er klar over at vi i vesten ikke støtter verken regjeringen deres eller sivilbefolkningen. Mange voksne mennesker begynner å gråte når vi snakker om krigen. De føler et slags hat og stiller seg uforstående til den ulovlige regjeringen i Kiew, men også til det ukrainske folket som støtter dette fascistregimet.

Det er heller ikke slik at den russiske regjeringen har full kontroll i Donbass. Flere er mer eller mindre misunnelige på dem som bo på Krimhalvøya og lever i et trygt område under russisk styre.

En ting som er likt for alle, både store og små, er takknemlighet over å ha besøkt området selv. Selv om du ikke bringer store gaver eller penger, er folk veldig opptatt av å fortelle om sine opplevelser og historier, som er både skremmende og triste.

